

УДК 930.253 : 352.07 (497.11)“1944/1955“

НАРОДНИ ОДБОРИ СРЕЗОКА АЛЕКСИНАЧКОГ, БЕЛОПАЛАНЧКОГ, ЗАПЛАЊСКОГ,
РАЖАЊСКОГ, СВРЉИШКОГ И СОКОБАЊСКОГ
(1944 - 1955)

У првој половини 1944. године Главни народноослободилачки одбор Србије издао је низ прописа за формирање народних одбора. Поред ових прописа Председништво Антифашистичке скупштине народног ослобођења Србије донело је 1. децембра 1944. године одлуку о "устројству и пословању Народно ослободилачких одбора". Скупштина Србије усвојила је ове одредбе и ступиле су на снагу 22. децембра 1944. године. Ступањем на снагу ових одредаба престале су да важе сви дотадашњи прописи који нису били у сагласју са новим устројством.

У периоду од септембра до октобра 1944. године на ослобођеној територији основани су срезови: алексиначки са седиштем у Алексинцу, белопаланачки са седиштем у Белој Паланци, заплањски са седиштем у Гацин Хану, ражањски са седиштем у Ражњу, сврљишки са среским седиштем у Сврљигу и сокобањски са среским седиштем у Сокобањи.

У формираним срезовима функције законодавне и извршне власти вршиле су се преко сеоског, општинског и градског, односно рејонског одбора као основне јединице власти, среских и окружних наородноослободилачких скупштина и њених органа. Као извршни органи Народноослободилачки одбори доносили су решења и наредбе на основу законских одлука Антифашистичког већа народног ослобођења Србије.

По члану 4. Закона о устројству народноослободилачких одбора, главну власт у селу, граду и општини врши Народноослободилачки одбор села, града и општине. Државну власт у срезу вршила је скупштина среза чије извршне органе бира Народно-ослободилачки одбор среза. Ове своје извршне органе бирају саме скупштине среза из својих средина.

Првобитна унутрашња организација среских одбора 1944. године састојала се од низа одсека: сарадња са војском, управни одсек, привредни одсек, одсек за обнову, саобраћај, социјално старање, просветни одсек, за народно

здравље и одсек за трговину.

Унутрашња организација среза је измењена 1945. и 1946. године формирањем комисије за пописивање ратне штете а почели су са радом и одсеци за финансије, пољопривреду, шумарство и одсек за рад. Комисија за испитивање ратне је радила до 1949. године.

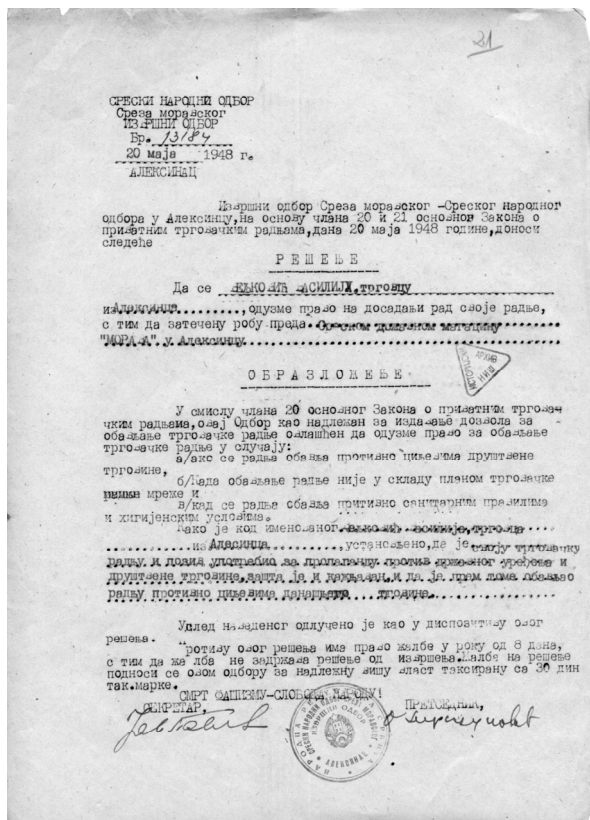
За извршење својих задатака Народноослободилачки одбори су установили одсеке којима је руководио један од чланова одбора. Поделу на одсеке и начин рада у појединим одсечима прописивало је Председништво Антифашистичке скупштине народног ослобођења Србије. Од 1948. године, уместо одсека установљена су повереништва за гране управе: пољопривреда и шумарство, индустрија и занатство, комунални послови, трговина и снабдевање, финансије, унутрашњи послови, рад, просвета и култура, народно здравље и социјална политика.

Народноослободилачки одбори среза променили су назив 1945. године у Срески народни одбори. Општим Законом о народним одборима од априла 1952. године унете су новине у рад срезова. Срески народни одбори мењају назив у Народне одборе среза. Народни одбори су и даље остали орган власти а постали су и орган народног самоуправљања. Народне одборе срезова сачињавала су

среска већа и већа произвођача. Овим законом укинута је извршни одбор и установљени су следећи савети: за привреду, комуналне послове, просвету и културу, народно здравље и социјалну политику и унутрашње послове.

Године 1955. извршена је реорганизација административно-територијане поделе и формирани су срезови који су обухватили територије више срезова. Ове нове јединице представљале су знатно веће економске и политичке целине са широком самоуправом.

Народни одбор среза моравског Алексинаца, основан је 1944. године. У састав среза су се 1947. године налазили следећи месни народни одбори: Алексинац (градска општина), Бобовиште, Бован, Врело, Врћеновица, Вукања, Глоговица, Горњи Крупац, Гредетин, Делиград, Доње Сухотно, Доњи Адровац, Доњи Љубеш,

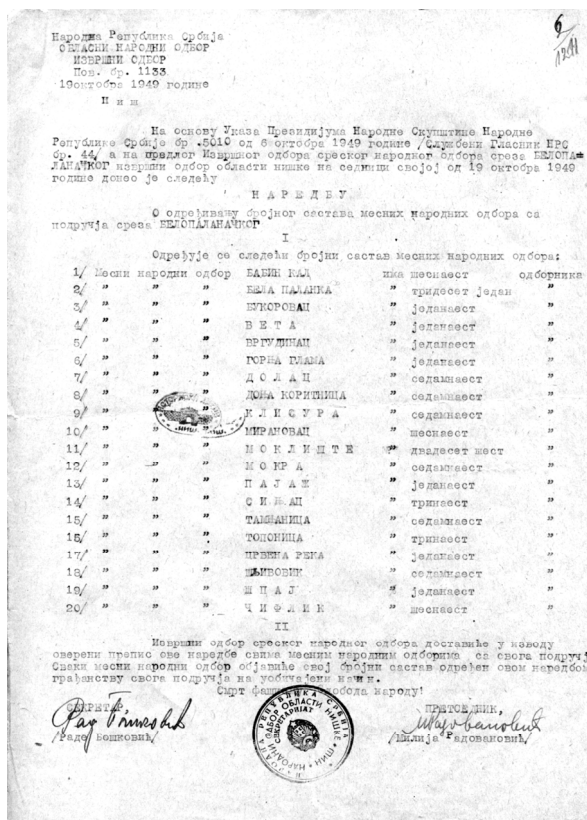
Решење о одузимању радње
Васиљиа Вељковића

Дражевац, Житковац, Јаковље, Катун, Корман, Кулина, Лознац, Лоћика, Лужане, Мозгово, Рутевац, Станци, Суботинац, Тешица, Трњане. Доњи Крупац, Краљево, Моравац, Нозрина, Прћиловица и Пруговац.⁹⁵

Територијална надлежност проширена је 1947. године на подручје укинутог среза моравског у Житковцу. Ово подручје било је поново у саставу новоформираног среза моравског у Житковцу од 1950-1952. године када је коначно прикључено срезу Алексинац.

Фонд је носио назив Срески народни одбор среза моравског Алексинац до 1950. године када мења назив у Народни одбор среза алексиначког до 1952. године и Народни одбор среза моравског Алексинац до укидања 1955. године када је припојен Народном одбору среза Ниш.

Хронолошки распон година фонда је 1944-1957. године. Фонд чине 20 кутија и 139 књига. Грађу чине Спискови МНОа, Регистрација предузећа, статистички извештаји, записници са зборова бирача и извршних одбора, разни уговори. Књиге чине Записници Извршног одбора, записници одсека, регистри, деловодници, пореске књиге, разни дневници.

Наредба о одређивању бројних састава МНО-а са подручја среза Белопаланачког

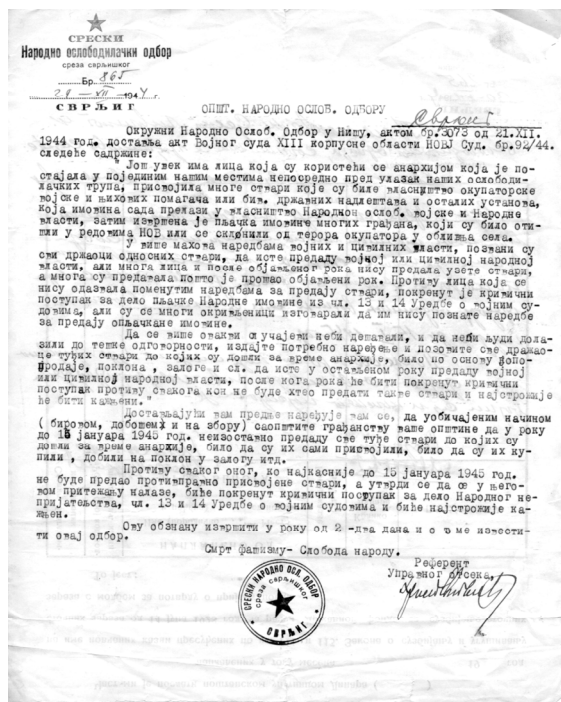
Народни одбор среза Бела Паланка, основан је 1944. године. Овом одбору припадали су 1947. године месни народни одбори: Бабин Кал, Бела Паланка, Букуровац, Вета, Горња Глама, Долац, Доња Коритница, Клисура, Мирановац, Моклиште, Мокра, Пајез, Сињац, Тамјаница, Топоница, Црвена Река, Шљивовик и Шпај.⁹⁶ У периоду од 1947-1952. године извршена је груписање подручја нових месних одбора и укидање постојећих. Укинута су 1947. године месни одбори: Врандол, Горњи Рињ, Градиште, Дивљана, Козја, Крупац, Љубатовица и Црнче. У Чифлику је 1949. године формиран одбор а у Глоговцу и Мирановачкој Кули 1952. године. Народни одбор среза белопаланачког – Бела Паланка укинут је Законом о подручјима општина и срезова НРС 1955. године.

Хронолошки распон година фонда је 1944-1955. године.

⁹⁵ Службени гласник НРС, 17/1947, 176-177.

⁹⁶ Службени гласник НРС, 17/1947, 156.

Фонд чине 26 кутија Грађу чине: расписи, обавештења, упутства, биланс
а, уговори о купопродаји, записници

Распис Војног суда XIII корпуса НОВЈ

Народни одбор среза ражањског Ражањ, основан 1944. година у селу Мозгову. У састав среза 1947. године били су месни народни одбор: Браљина, Витошевац, Мађаре, Плочник, Подгорац, Појате, Прасковче, Ражањ, Рујиште, Скорица, Смиловац, Стари Брачин, Шетка.⁹⁷ Насељена места Лучина и Ћићевац су 1947. године прешла у темњићи а Сталаћ у расински срез, општина Нови Брачин ушла је 1952. године у састав ражањског среза.⁹⁸ Назив Срески народни одбор носио је до 1950. године када мења назив у Народни одбор среза ражањског који носи до укидања 1955. године и припајања Народном одбору среза Крушевац.

Хронолошки распон година фонда је 1944-1953. године. Фонд чине 8 кутија и 14 књига. Грађу чине Записници, извештаји, наредбе, расписи и упутства, разни спискови, пресуде, решења, декрети. Књиге чине деловодници, књига службеника одсека, разни дневници.

Народни одбор среза сврљашког Сврљиг, основан је 1944. године. У састав среза 1947. били су месни народни одбори: Бурдимо, Варош, Галибабинац, Грбавче, Гулијан, Гушевац, Давидовац, Драинац, Извор, Лабуково, Луково, Лалинац, Миљковац, Нишевац, Плужина, Попшица, Преконога, Рибаре, Сврљиг, Сврљашка Топла, Тијовац, Црнојевица.⁹⁹ Административно територијалном реформом 1952. године као општинско седиште Сврљашка Топла,

Гаџин Хан, основан је 1944. године. У Хан, Горњи Барбеш, Гркиња, Доњи Ђсна, Сопотница, Топоница, Чагровац, Мали Вртоп, Равна Дубрава, Присјан, Горње Влаसे, Виландрица, Марина као и села: Банцарево, Гаре, Горњи опривница, Миљковац, Ново Село, Ђик и Шебет.

ријалној подели НРС од 1947. године ин Хан, Горњи Барбеш, Гркиња, Доњи Ђсна, Сопотница, Топоница, Чагровац, у нишком. Срез заплањски је поново лина обсин Горње и Доње Студене, о укинут 1952. године прикључењем

је 1944-1947. и од 1950-1952. године. те решења, комисије за доделу помоћи, ији имовине. Књиге чине деловодни

⁹⁷ Службени гласник НРС, 17/1947, 179.

⁹⁸ Службени гласник НРС, 15/1952, 182.

⁹⁹ Службени гласник НРС, 17/1947, 181.

Лабуково, Миљковац, Плужина и Преконога.¹⁰⁰ Народни одбор среза сврљишког - Сврљиг је укинут 1955. године Законом о подручјима оп-штина и срезова НРС и припојено Народном одбору среза нишком - Ниш.

Стање грађе: Хронолошки распон година фонда је 1944-1955. године. Фонд чине 32 кутија и 114 књига. Грађу чини записници раз-них одбора, записници са зборова бирача, извештаји о раду, решења, купопродајни уговори, оставински предмети. Књиге чине записници пореских комисија, деловодни протоколи, разни регистри, разни днев-ници.

Народни одбор среза соко-бањског Сокобања, основан 1944. године. У састав среза 1947. били су месни народни одбори: Сокобања, Блендија, Врбовац, Врмца, Језеро, Јошаница, Ресник, Сеселац, Читлук, Шарбановац и Поружина до 1947. године. Административно територијалном поделом из састава среза је 1947. године Орешац прешао у Загласки срез, Лабуково у Сврљишки и Рујиште у Бољевачки срез. Административно-територијалном поделом НРС од 1952. године укинут је народни одбори у Жучковцу а обновљен је народни одбор у Трговишту.¹⁰¹ Народни одбор среза сокобањског - Сокобања укинут је 1955. године а његова територија припојена је Народном одбору среза нишког - Ниш.

Хронолошки распон година фонда је 1945-1955. године. Фонд чине 18 кутија и 6 књига. Грађу чине Уговори, решења, извештаји о раду повереништва, дозволе за рад, грађевинске дозволе, записници са седница комисија. Књиге чине Записници са седница савета и један деловодни протокол.

¹⁰⁰ Службени гласник НРС, 15/1952, 183.

¹⁰¹ Службени гласник НРС, 15/1952, 184.